

บทที่ 2

ทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดศึกษาไว้ก่อน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องที่ศึกษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ความหมายและองค์ประกอบของหลักสูตร
2. การพัฒนาหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. บทบาทของบุคลากรในการนำหลักสูตรไปใช้
5. หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ พุทธศักราช 2528
6. การนำหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ไปใช้ในวิทยาลัยพยาบาล
 - การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
 - การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร
 - การจัดการเรียนการสอน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและองค์ประกอบของหลักสูตร

นักวิชาการทางการศึกษาได้ให้ความหมายคำว่า หลักสูตร ไว้หลายทัศนะด้วยกัน บางท่านให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรคือเอกสาร บางท่านว่าหลักสูตรคือเนื้อหาวิชาหรือมวลประสบการณ์ ดังเช่น

อ่ำรง บัวศรี (2504) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตร หมายถึง บรรดาประสบการณ์ทุก ๆ อย่างที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน

สุมิตร คุมานุกร (2518) กล่าวไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการให้ การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมาย ทางการศึกษาที่กำหนดไว้

สวัสดี จงกล (2521) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง ข้อกำหนด ที่ว่าด้วยจุดมุ่งหมายของการศึกษา แนวทางดำเนินงาน เนื้อหาสาระ ซึ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะและพฤติกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา

บุญมี เฌรยอด (2529) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการให้ความรู้ และประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

Taba (1962) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แนวทางในการเตรียมพลเมือง เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นสมาชิกที่สามารถสร้างผลผลิตให้แก่สังคมนั้น

Good (1973) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

1. เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้จบชั้น หรือรับ ประกาศนียบัตรในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง
2. โปรแกรมการศึกษาที่ทางโรงเรียนกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียน เพื่อรับ ประกาศนียบัตรเพื่อให้สามารถ เข้าเรียนต่อในสายวิชาชีพต่อไป
3. กลุ่มวิชาและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนภายใต้การ แนะนำของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา

ดังนั้น เมื่อพิจารณาความหมายของหลักสูตรตามที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า หลักสูตรหมายถึงข้อกำหนดหรือแบบแผนของประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งหมดที่สถาบันการศึกษา จัดไว้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการ และมีสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้

ในเรื่องขององค์ประกอบของหลักสูตรนั้น นักวิชาการทางการศึกษาได้ให้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังนี้

บุญมี เฌรยอด (ม.ป.ป.) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรควรประกอบด้วย

1. จุดหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหาของหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร

จินตนา ยูนิพันธ์ (2527) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรพยาบาลว่า ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ฉบับพุทธศักราช 2525 ของทบวงมหาวิทยาลัย ได้กำหนดให้มืองค์ประกอบดังนี้คือ

1. ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนา การศึกษาระดับอุดมศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาและวิชาชีพของสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ รวมทั้ง มีความก้าวหน้าทางวิชาการและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

2. โครงสร้างของหลักสูตร ประกอบด้วย 4 หมวดวิชาคือ หมวดวิชาพื้นฐาน ทั่วไป หมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพ หมวดวิชาชีพ และหมวดวิชาเลือกเสรี ให้มีจำนวน หน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 130 หน่วยกิต และอย่างมากไม่เกิน 150 หน่วยกิต

3. โปรแกรมการเรียนซึ่งแสดงลำดับรายวิชาต่าง ๆ ที่นักศึกษาต้องเรียนตลอด หลักสูตร

4. การประเมินผลการเรียนการสอนในหลักสูตร จะต้องมึระบบการประเมินผล ที่ใช้ในหลักสูตรทั้งนี้เพื่อ เป็นแนวทางให้ผู้สอนนำไปปฏิบัติได้

5. คำอธิบายรายวิชาของทุกรายวิชาที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรนั้น

Taba (1962) กล่าวว่า หลักสูตรโดยทั่วไปจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาและจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา
3. กระบวนการเรียนการสอน
4. โครงการประเมินผลการสอนตามหลักสูตร

จากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน พอสรุปลองค์ประกอบของหลักสูตร ได้ว่า
ควรมีอย่างน้อย 4 องค์ประกอบ คือ

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรมีความหมายใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ หมายถึง การสร้าง
หลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐาน และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้มี
ความสมบูรณ์หรือเหมาะสมยิ่งขึ้น

นิสิตสาขาวิชาศึกษาศาสตร์และการพัฒนาหลักสูตร ชั้นปีที่ 2 (2529) ได้สรุป
ขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนาหลักสูตรได้เป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การเลือกและจัดลำดับ เนื้อหาวิชา รวมทั้งประสบการณ์การเรียนรู้
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร
5. การปรับปรุงหลักสูตร

Taba (1962) ได้เสนอขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรว่าควรประกอบด้วย

1. สำรวจปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม
2. กำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การคัดเลือกเนื้อหาวิชา
4. จัดลำดับเนื้อหาวิชา
5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. จัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้
7. กำหนดวิธีการประเมินผลและแนวปฏิบัติ

Tyler (1970) ได้กล่าวถึง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรในรูปแบบของคำถามไว้ดังนี้

คำถาม 1 มีจุดมุ่งหมายของการศึกษาอะไรบ้างที่ทางสถาบันควรแสวงหา

คำถาม 2 มีประสบการณ์การศึกษาอะไรบ้างที่สถาบันควรจัดขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

คำถาม 3 จะจัดประสบการณ์การศึกษาเหล่านั้นอย่างไร เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพ

คำถาม 4 ทำอย่างไร จึงจะทราบว่า ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

จากทัศนะดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการที่เป็นวัฏจักร มีการดำเนินหมุนเวียนต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลาทุกขั้นตอน แต่ละขั้นตอนจะมีความสัมพันธ์สอดคล้องและเสริมซึ่งกันและกัน นับตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกเนื้อหาวิชาและการจัดประสบการณ์ การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินผลหลักสูตร

การนำหลักสูตรไปใช้

หลักสูตร เปรียบเหมือน เป้าหมายและแนวทางของการดำเนินงาน ดังนั้นการนำหลักสูตรไปใช้จึงมีทั้งที่ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในหลักสูตร กับการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น หากพิจารณาผลที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติการนำหลักสูตรไปใช้จึง เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร และจะต้องเกี่ยวข้องกับผู้บริหาร และอาจารย์ผู้สอน ซึ่งบุคคลทั้ง 2 ฝ่ายนี้จะต้องรู้และเข้าใจหลักสูตรให้ตรงกัน เพื่อที่ทุกฝ่ายจะได้ใช้หลักสูตรไปในแนวทางและสู่เป้าหมายเดียวกัน หลักสูตรถึงแม้จะมีความดีแค่ไหน สวยhurstาก็เลิศเพียงใด ถ้าผู้สอนมิได้นำไปปฏิบัติให้เกิดผลแก่ผู้เรียนตามจุดหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรก็จะเป็นเพียง "เครื่องประดับทางการศึกษา" (วิชัย ราษฎร์ศิริ, 2521)

ในการนำหลักสูตรไปใช้นั้น มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

สมิตร คุณานุกร (2523) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ประกอบด้วยกิจกรรม

3 ประเภท คือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน คือ การจำแนกหลักสูตรเป็นรายละเอียดต่าง ๆ ก่อนจะนำไปสู่การปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรให้ผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรได้เข้าใจตรงกันและไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะออกมาในรูปแบบของเอกสารหลักสูตร ที่เรียกว่า ประมวลการสอน โครงการสอน หรือแผนการสอน เพื่อขยายความหลักสูตรให้กระจ่างมากขึ้น และเมื่อครูจะลงมือทำการสอนจริงอาจต้องทำบันทึกการสอนอีกด้วย เพื่อให้เห็นแนวทางในการสอนชัดเจนยิ่งขึ้น

2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ข้อกำหนดของหลักสูตรจะมีผลในทางปฏิบัติได้ตามความมุ่งหมายนั้น จำเป็นต้องมีปัจจัยหลาย ๆ ด้านมาเสริม โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน ควรมีความรู้ความเข้าใจแตกฉานในหลักสูตรทุกวิชาและทุกระดับชั้น เพื่อประสานการเรียนการสอนให้กลมกลืนสมดุลงกัน และเอื้ออำนวยให้ครูและนักเรียนสามารถสอนและเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารจะต้องสำรวจดูปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น วัสดุหลักสูตร วัสดุการเรียนการสอน อุปกรณ์ต่าง ๆ ครูภัณฑ์ ตลอดจนอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่งนอกจากจะจัดให้มีแล้วยังครอบคลุมถึงการรักษาสภาพให้พร้อมที่จะใช้ประโยชน์ได้อย่างพอเพียง ความสะดวกในการใช้ และการใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า

3. การสอน หัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้ คือ การสอน และบุคคลที่มีความสำคัญที่สุด คือ ครู ครูควรเอาใจใส่ต่อการสอน สอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร เลือกวิธีสอนที่เหมาะสม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะชี้ชะตาของหลักสูตรทั้งสิ้น

สังัด อุทรานันท์ (2528) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนการนำเอาหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ หรือไปสู่การเรียนการสอนภายในโรงเรียน การนำหลักสูตรไปใช้ อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ หลายประเภท เช่น

1. การจัดทำเอกสารและคู่มือการใช้หลักสูตร
2. การเตรียมบุคลากร
3. การบริหารและการบริการหลักสูตร .
4. การดำเนินการสอนตามหลักสูตร
5. การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร

Beauchamp (1968) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ โดยประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญที่สุด คือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ครูได้มีการพัฒนาการเรียนการสอน

จากที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดจะเห็นว่า ในการนำหลักสูตรไปใช้นั้นประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ตามแต่ทัศนะของนักการศึกษาแต่ละท่านที่จะเน้นความสำคัญแยกย่อยแตกต่างกันไปอย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาแล้วจะพบว่าในการนำหลักสูตรไปใช้นั้นจะหนีไม่พ้นกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม คือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร
3. การจัดการเรียนการสอน

โดยเหตุนี้ในการวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ พุทธศักราช 2528 ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาลใน 3 กิจกรรม ดังกล่าว โดยจะนำเสนอรายละเอียดในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

บุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรมีหลายระดับ นับตั้งแต่ผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตร ผู้ให้การสนับสนุนการใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย โดยเฉพาะผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนนับเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดของการนำหลักสูตรไปใช้

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรนั้นมีอยู่ 2 ระดับ คือ ระดับผู้บริหาร และระดับอาจารย์ผู้สอน

ผู้บริหาร เป็นตัวจักรสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ เพราะถือว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นหัวใจของการบริหารงานวิชาการ

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2519) ได้กล่าวสรุปถึงหน้าที่เกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ของผู้บริหารไว้ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายและการประสานงานในการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียน และระหว่างกลุ่มโรงเรียน
2. การบริหารวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนจะมีส่วนส่งเสริมแนะนำในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านวิชาการที่จะช่วยให้การใช้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล
3. การบริหารบุคลากร ผู้บริหารจะมีส่วนในการคัดเลือกและจัดบุคคลให้สอนตามความสามารถ ความถนัด และส่งเสริมการศึกษาต่อ การอบรมหรือการประชุมทางวิชาการต่าง ๆ ให้บุคคลได้มีความเข้าใจการใช้หลักสูตรในการสอนได้ตรงเป้าหมายยิ่งขึ้น
4. การบริหารธุรการและการเงิน โดยอำนวยความสะดวกและจัดสรรงบประมาณให้หน่วยงานต่าง ๆ ในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม
5. บริหารอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์การสอนให้มีความพร้อมในการอำนวยความสะดวกแก่การดำเนินงานตามหลักสูตรการสอน

สจ๊วต อุทรานันท์ (2528) กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตร ดังนี้

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่อย่างชัดเจน
2. ให้บริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ แก่ครู
3. ดำเนินการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
4. กระตุ้นและส่งเสริมครูในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น การจัดอบรมหรือจัดประชุมสัมมนา
5. ให้กำลังใจ และบำรุงขวัญแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่ครูอื่น ๆ

อาจารย์ผู้สอนหรือครูผู้สอน นับ เป็นผู้มีความสำคัญที่สุดในการใช้หลักสูตร เพราะ เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การสอน การสอนจะมีคุณภาพดีย่อมต้องอาศัยผู้สอนที่มีคุณภาพด้วย

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2522) กล่าวถึงบทบาทของครูในการใช้หลักสูตรไว้ดังนี้

1. ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรให้ชัดเจน ตั้งแต่ จุดหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตร ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างตัวหลักสูตรและ เอกสารหลักสูตรอื่น ๆ เพื่อจะได้ เลือกใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2. ศึกษาเกี่ยวกับวิธีสอนต่าง ๆ ที่เอื้อต่อหลักสูตร

3. ต้องใส่ใจศึกษาแสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ

4. ต้องเตรียมการสอนโดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตร

โดยพยายามใช้แผนการสอน คู่มือครูให้เป็นประโยชน์

5. ทำการสอนทุกครั้งอย่างมีจุดหมาย

6. พยายามจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอน

7. พยายามแสวงหา จัดทำ และใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์

8. พยายามใช้แหล่งวิทยาการที่มีอยู่ในโรงเรียน ในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์

ต่อการเรียนการสอน

9. พยายามใกล้ชิดให้ความสนทนากับนักเรียน เพื่อจะได้ทราบถึงพื้นฐาน ความสนใจ ความถนัด และปัญหาของเด็กแต่ละคน อันจะเป็นประโยชน์ในการสอน อบรม แนะนำ และประเมินผลได้อย่างถูกต้อง

จากบทบาทของบุคลากรในการใช้หลักสูตร จะเห็นว่า ผู้บริหารมีบทบาทในการใช้หลักสูตรในเรื่องของการบริหารการใช้หลักสูตร อันได้แก่ การวางแผนการใช้หลักสูตร การกระตุ้นนำอาจารย์ผู้สอน ส่งเสริมให้กำลังใจอาจารย์ผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางของหลักสูตร บริการด้านการจัดการเรียนการสอน สำหรับอาจารย์ผู้สอนมีบทบาทในการใช้หลักสูตรเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน อันได้แก่ การศึกษาหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร การเตรียมการสอน การจัดการเรียนการสอนตาม เจตนารมณ์ของหลักสูตร

หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ พุทธศักราช 2528

ปรัชญา

กองงานวิทยาลัยพยาบาลเชื่อว่า ความรับผิดชอบอันดับแรก คือ การเตรียมพยาบาล
ที่มีความรู้ความสามารถด้านวิชาชีพ พร้อมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติกรพยาบาล
ทุกระดับ เพื่อสนองความต้องการด้านบริการพยาบาลในสังคมไทยซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

การปฏิบัติกรพยาบาลในทุกระดับของบริการสุขภาพ และในสภาพแวดล้อมหรือ
สถานการณ์ต่าง ๆ พยาบาลจะต้องใช้ความรู้ความสามารถทั้งทางด้านสติปัญญาและการปฏิบัติ
การทางวิชาชีพ ในการที่จะช่วยเป็นผู้นำหรือสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว และชุมชนสามารถ
พัฒนาความมีสุขภาพของตน ของครอบครัวหรือของชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามศักยภาพ
ของตน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของชาติในการมีสุขภาพดีส่วนหน้าโดยยึดการสาธารณสุขมูลฐาน
เป็นหลัก การเตรียมเพื่อให้พยาบาลมีความสามารถดังกล่าวข้างต้น บรรรยากาศของการเรียน
การสอนต้องเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ การรวบรวมข้อมูล การศึกษา
ค้นคว้า การตัดสินใจที่รอบคอบและถูกต้อง ทักษะการเป็นผู้นำ และความรับผิดชอบในการ
ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของตนเองและวิชาชีพ

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรจะมีความสามารถดังนี้

1. ตระหนักและคำนึงถึงคุณค่าและศักยภาพของบุคคล ครอบครัว และชุมชน
2. ใช้กระบวนการพยาบาล หลักการ ทฤษฎี เทคโนโลยี และกระบวนการ
ติดต่อสัมพันธ์ในการให้บริการพยาบาล ตามความต้องการของแต่ละบุคคล ครอบครัว และ
ชุมชนในการป้องกันความเจ็บป่วย การส่งเสริมสุขภาพและการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ป่วย
3. ให้บริการพยาบาลและเน้นการดูแลสุขภาพแก่ประชาชน โดยคำนึงถึงการ
เปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ความต้องการของสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้
และดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ
4. แสดงความสามารถในการคิด พิจารณา การตัดสินใจอย่างอิสระ มีทักษะ
ของการเป็นผู้นำ และการให้บริการพยาบาล

5. ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอื่น ๆ ในการกำหนดความต้องการด้านบริการของชุมชน และร่วมมือในการบริการได้ทุกระดับของบริการสาธารณสุข
6. นำผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงพยาบาล และการให้บริการสุขภาพ
7. ตระหนักในความรับผิดชอบต่อการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ
8. สอน บริหารนิเทศงานผู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบ
9. สนับสนุนหลักการประชาธิปไตย และมีความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นพลเมืองดี

โครงสร้างหลักสูตร

1. จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 147 หน่วยกิต
2. ส่วนประกอบของหลักสูตรมี 4 หมวดวิชา

2.1	หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป	จำนวน	36	หน่วยกิต	(24.49%)
2.2	หมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	จำนวน	28	หน่วยกิต	(19.05%)
2.3	หมวดวิชาวิชาชีพการพยาบาล	จำนวน	77	หน่วยกิต	(52.38%)
2.4	หมวดวิชาเลือกเสรี	จำนวน	6	หน่วยกิต	(4.08%)

ลักษณะการจัดการเรียนการสอน

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนเนื้อหาในแต่ละบทเรียนของแต่ละวิชาควรให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์สภาพชุมชน โดยให้สอดคล้องกับระบบการบริหารการบริการสาธารณสุข และให้มีความสัมพันธ์ระหว่างหมวดวิชาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
2. ผู้สอนควรใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียน ระบุปัญหาและความต้องการของชุมชน ฝึกการใช้กระบวนการพยาบาลในการแก้ปัญหา และรู้จักนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน โดยพิจารณาวิธีสอนที่เห็นว่าเหมาะสมกับจุดประสงค์และลักษณะ เนื้อหาวิชา
3. ผู้สอนควรคำนึงถึงการที่จะให้ผู้เรียนมีโอกาส เรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งมีผลส่งเสริมสมรรถนะด้านความเข้าใจชุมชน การวินิจฉัยชุมชน การจัดการบริการสุขภาพ และ เข้าถึงชุมชนและการเป็นผู้นำ

ระยะเวลาเรียน

หลักสูตรนี้ใช้ระยะเวลาการศึกษา 4 ปี หนึ่งปีการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ภาคการศึกษา ภาคละ 16 สัปดาห์ และรวมภาคฤดูร้อนอีก 1 ภาคการศึกษา ภาคละ 8 สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอนในภาคฤดูร้อน จะต้องเป็น 2 เท่าของภาคเรียนปกติ กำหนดหน่วยกิตการเรียนไว้ดังนี้

ภาคทฤษฎี	1 หน่วยกิต	ให้ใช้เวลาเรียน 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
ภาคปฏิบัติ	1 หน่วยกิต	ให้ใช้เวลาเรียนและฝึกปฏิบัติ 4-6 ชั่วโมง
ภาคทดลอง	1 หน่วยกิต	ให้ใช้เวลาเรียนและทดลอง 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

การวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลการศึกษาให้ดำเนินการตามระเบียบ เช่นเดียวกันทุกวิทยาลัยพยาบาล โดยผู้เรียนสามารถเลื่อนชั้นเรียนปลายปีได้ตามความสามารถของตน ทั้งนี้ให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารวิทยาลัย และอาจารย์ผู้สอน ทดสอบเป็นระยะเมื่อจบแต่ละรายวิชาหรือตามประสบการณ์ภาคปฏิบัติ โดยให้เป็นไปตามระเบียบการวัดผลและประเมินผลดังนี้

การเรียนแต่ละวิชา นักศึกษาต้องมีเวลาเรียนไม่ต่ำกว่า 80% และมีคะแนนความประพฤติไม่ต่ำกว่า 80% จึงจะมีสิทธิ์เข้าสอบในการวัดผลและประเมินผลแต่ละวิชา ผลการสอนจะวัดออกมาเป็นระดับชั้น (Grade) ดังนี้

ระดับชั้น	ความหมาย	ค่าระดับชั้น
A	ดีมาก (excellent)	4
B	ดี (good)	3
C	พอใช้ (fair)	2
D	อ่อน (poor)	1
F	ตก (failure)	0
E	มีเงื่อนไข (condition)	ให้แก้ตัวใหม่
I	ยังไม่สมบูรณ์ (incomplete)	

ในทุกปีการศึกษานักศึกษาจะต้องสอบผ่านทุกวิชา หมวดวิชาชีพพยาบาลจะต้องได้ระดับชั้นไม่ต่ำกว่า C จึงจะถือว่าสอบได้ ส่วนหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปและหมวดวิชาเลือกจะต้องได้ระดับชั้นไม่ต่ำกว่า D และได้คะแนนเฉลี่ยสะสมประจำปีไม่ต่ำกว่า 2 จึงจะถือว่าสอบผ่านเลื่อนชั้นได้ ผู้ที่จะสำเร็จการศึกษาได้จะต้องมีคะแนนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตรไม่ต่ำกว่า 2

การนำหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ไปใช้ในวิทยาลัยพยาบาล

ดังได้กล่าวมาแต่ต้นแล้วว่า การนำหลักสูตรไปใช้นั้นประกอบด้วยกิจกรรม 3 ประเภท คือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งในการนำหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ พุทธศักราช 2528 ไปใช้ก็ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ประเภทดังกล่าวเช่นเดียวกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในส่วนนี้ชัดเจนยิ่งขึ้น จะกล่าวถึงรายละเอียดของกิจกรรมแต่ละประเภท ดังต่อไปนี้

การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน

การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน หมายถึง การตีความและกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรก่อนดำเนินการสอน ซึ่งจะออกมาในรูปของเอกสารหลักสูตร ที่เราเรียกโดยทั่วไปว่า ประมวลการสอนหรือโครงการสอน เพื่อช่วยขยายความของหลักสูตรให้กระจ่างมากขึ้น

ในการดำเนินการใด ๆ ก็ตาม อาจจะมีการวางแผนหรือไม่ก็ได้ แต่สำหรับการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอน การทำแผนการสอนจะให้ประโยชน์หลายประการทั้งแก่ตัวผู้สอนและผู้เรียน เพราะจะช่วยทำให้ความคิดในการดำเนินงานการใช้หลักสูตรมีความต่อเนื่องกันอย่างมีระบบ ฉะนั้น การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนก็จะรวมไปถึงการวางแผนการใช้หลักสูตร การจัดทำแผนการสอน และการจัดทำเอกสารประกอบการสอน

การวางแผนการใช้หลักสูตร

ดิลก บุญเรืองรอด (2521) ได้กล่าวถึง การนำหลักสูตรไปใช้ให้มีคุณภาพว่า ต้องเริ่มต้นด้วยการศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง แล้ววางแผนการใช้หลักสูตรและบริหารการสอน โดยแบ่งขั้นตอนการใช้หลักสูตรออกเป็น 12 ขั้นตอน คือ

1. การทำความเข้าใจหลักสูตรโดยทั่วไป ซึ่งครูจะต้องศึกษาหลักสูตรทั้งฉบับ
ไม่ใช่ศึกษาเฉพาะวิชาที่รับผิดชอบ

2. การวิเคราะห์หลักสูตร โดยการวิเคราะห์ความมุ่งหมายกับเนื้อหา
3. การพิจารณากิจกรรมเพื่อสร้างบูรณาการ
4. การจัดโปรแกรมการสอน ซึ่งจะต้องประกอบด้วย งานบุคคล อุปกรณ์
อาคารสถานที่ ผู้เรียน และเวลา
5. การจัดตารางสอน ซึ่งรวมทั้งงานที่ต้องทำเป็นกลุ่มและตารางงานสอน
6. การวางแผนการสอนส่วนบุคคล
7. การวางแผนการสอนร่วมกัน ชั้นนี้เป็นชั้นสำคัญมาก เพราะจะทำให้เกิดความ
สัมพันธ์ระหว่างวิชาอันจะส่งผลไปยังผู้เรียน ทำให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตจริง
8. การศึกษาความพร้อมของผู้เรียน
9. การสอน
10. การประสานงานการสอนทุกสัปดาห์
11. การประเมินผล
12. การปรับปรุงการเรียนการสอน

วิชช วงศ์ใหญ่ (2525) ได้กล่าวถึง การวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรว่า
ในการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุเป้าหมาย ครูใหญ่จะต้องดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. การเตรียมวางแผนงานเพื่อการใช้หลักสูตรใหม่
2. การจัดเตรียมอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่
3. การจัดครูเข้าสอน
4. การจัดตารางสอน
5. การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน
6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร
7. การจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ และการเลือกสรรโครงการกิจกรรม
เสริมหลักสูตร
8. การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร

แผนการสอน

เสริมศรี ไชยศรี (2526) ได้แบ่งแผนการสอนออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แผนการสอนระยะยาวหรือโครงการสอน (long range planning) เป็นการวางแผนการสอนหรือโครงการสอนในระยะยาว คือ ตลอดภาคเรียน ตลอดปี หรือ 2-3 ปี

2. แผนการสอนระยะสั้น แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ

2.1 แผนการสอนระดับหน่วย (unit planning) เป็นการวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่บ่งถึงความสัมพันธ์สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของเนื้อหาและกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละสาขาวิชา

2.2 แผนการสอนประจำวัน หรือบันทึกการสอนประจำวัน (daily lesson planning) เป็นการเตรียมการสอนสำหรับสอนประจำวันหรือใช้สอนแต่ละครั้ง

ปานจิต เครื่องคำแหง (2530) ได้กล่าวถึง แผนการสอนโดยทั่วไปจะประกอบด้วย 6 ขั้นตอน สำหรับแผนการสอนระยะยาว และประกอบด้วย 5 ขั้นตอน สำหรับแผนการสอนประจำวันหรือบทการสอน

1. การกำหนดวัตถุประสงค์
2. การกำหนดเนื้อหา
3. การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. การเลือกตำรา เอกสาร อุปกรณ์
5. การประเมินผล
6. การเตรียมประมวลการสอนรายวิชา

การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร

การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร หมายถึง การจัดสิ่งต่าง ๆ ให้มีสภาพเหมาะสมและส่งเสริมให้การดำเนินการในการใช้หลักสูตรเกิดสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร เช่น การเตรียมบุคลากร การจัดงบประมาณ การจัดอาคารสถานที่

การจัดหา การสร้างสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน การบริการและการบริหารหลักสูตร เป็นต้น

การเตรียมบุคลากร

การเตรียมบุคลากรในที่นี้หมายถึง การเตรียมครูผู้สอน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง ในการดำเนินการใช้หลักสูตร ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรอย่างถ่องแท้ มีความสามารถ ความถนัด และประสบการณ์ที่เหมาะสม จึงจะช่วยให้การเรียนการสอน บรรลุสู่เป้าหมาย ฉะนั้นก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้จึงควรจะได้มีการให้ความรู้หรือชี้แจงให้ ผู้ใช้หลักสูตรมีความเข้าใจถึงจุดหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน และการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้นเสียก่อน

กองงานวิทยาลัยพยาบาลได้กล่าวถึง การเตรียมอาจารย์เพื่อสอนในหลักสูตร พยาบาลศาสตร์ พ.ศ. 2528 ว่าผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลควรเตรียมให้ความรู้เกี่ยวกับ ปรัชญา วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา วิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนวิธีการประเมิน นักศึกษา โดยใช้ขั้นตอนวิธีต่าง ๆ ดังนี้

1. วิทยาลัยพยาบาลจัดพิมพ์เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่ให้แก่คณะอาจารย์ เพื่อรับทราบและอ่านทำความเข้าใจ
2. จัดประชุมเพื่อชี้แจงและอภิปรายเกี่ยวกับวิธีการต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ หลักสูตรใหม่ เช่น วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา การเรียนการสอน ซึ่งแตกต่างไปจาก หลักสูตรเดิม
3. จัดบรรยายเกี่ยวกับการสาธารณสุขมูลฐาน ธรรมชาติของชุมชน และความรู้ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยวิทยากร เช่น นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด อาจารย์จาก มหาวิทยาลัยต่าง ๆ
4. จัดอภิปรายเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่
5. ส่งหัวหน้าฝ่ายวิชาการและอาจารย์ที่รับผิดชอบแผนกวิชาไปดูงานแล้วนำผลการ ดูงานมาปรับปรุง
6. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง ทฤษฎีทางการพยาบาลและการนำไปใช้สำหรับ อาจารย์ทั้งวิทยาลัย

สำหรับวิชาที่จำเป็นต้องใช้อาจารย์ผู้สอนหลายคน ให้หัวหน้าฝ่ายวิชาการเตรียม
อาจารย์แผนกอื่น ๆ รวมทั้งอาจารย์ทางด้านการศึกษาทั่วไปให้ช่วยสอน และร่วมมือในการ
ให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ทางวิทยาลัยพยาบาลต้องเตรียมอบรมอาจารย์ที่เลี้ยงและผู้เกี่ยวข้องกับ
นักศึกษาให้เข้าใจปรัชญา วัตถุประสงค์ การเรียนการสอนที่เน้นชุมชน ดังนี้

ก. นำผลการประชุม/บรรยาย ไปอบรมครูที่เลี้ยงของโรงพยาบาลชุมชนและ
สถานบริการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เข้าใจนโยบายของหลักสูตรใหม่

ข. นำผลการประชุม/บรรยาย เสนอต่อที่ประชุมฝ่ายการพยาบาล ผู้อำนวยการ
และหัวหน้าตึก ตลอดจนผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชน และหัวหน้างาน 6 กระทรวงหลัก

ค. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง ทฤษฎีทางการพยาบาล และการนำไปใช้
สำหรับอาจารย์ในวิทยาลัยพยาบาลนั้น ๆ

ง. สำหรับวิทยาลัยพยาบาลใหม่ ซึ่งเริ่มใช้หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ที่เน้นชุมชน
จะให้คณะอาจารย์ไปศึกษาวิธีการสอนจากสถาบันที่จัดการสอนไปแล้ว แล้วนำมาปรับให้เข้ากับ
สถานการณ์ของวิทยาลัยพยาบาลของตนด้วย

งบประมาณ

การจัดงบประมาณเพื่อการเรียนการสอนนั้น เป็นสิ่งจำเป็น และมีความสำคัญมาก
สำหรับสถานศึกษาทุกระดับ ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานงบประมาณจึงต้องมีความรู้
และทักษะต่อการจัดสรรงบประมาณของสถานศึกษาประจำปีการศึกษาหนึ่ง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ
สูง และเกิดประสิทธิผลตามเป้าประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

อาคารสถานที่และแหล่งฝึก

การจัดอาคารสถานที่ หมายถึง การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน
ดูแลบำรุงรักษาพัฒนาอาคารต่าง ๆ ห้องเรียนให้อยู่ในสภาพที่สวยงาม เหมาะสม จำนวน
เพียงพอ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการฝึกปฏิบัติและได้ประสบการณ์ทางวิชาชีพโดยตรง

แหล่งฝึกจัดเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะการศึกษาทางวิชาชีพทุกแขนงรวมทั้งวิชาชีพพยาบาล เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่เรียนในภาคทฤษฎีมาฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง ทำให้เกิดทักษะในวิชาชีพ สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้เมื่อสำเร็จการศึกษา ฉะนั้นสถานศึกษาจึงควรจัดเตรียมสถานที่สำหรับการฝึกภาคปฏิบัติสำหรับผู้เรียน โดยพิจารณาเลือกจากความพร้อมและความเหมาะสมของสถานที่ฝึก ความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้อง จำนวนประชากรที่มารับบริการ ตลอดจนที่พักอาศัย และความปลอดภัยของสถานที่นั้น ๆ

การบริหารและการบริการหลักสูตร

การบริหารและการบริการหลักสูตร เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้การใช้หลักสูตรบรรลุตามที่กำหนด

นิพนธ์ ไทยพานิช (2530) กล่าวถึงการบริหารและการบริการหลักสูตรว่าแบ่งออกได้ดังนี้

1. งานเตรียมบุคลากร เป็นการให้ความรู้แก่บุคลากร โดยการชี้แจง อบรม ให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ จุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน และการประเมินผลตามหลักสูตร
2. การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดครูเข้าสอน โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ และความสมัครใจของครูแต่ละคน
3. การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร ได้แก่ เอกสารหลักสูตร และสื่อการสอนทุกชนิดที่จำเป็น เพื่อให้ความสะดวกและช่วยเหลือครูให้สามารถใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง
4. การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน ได้แก่ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่ครูและนักเรียน เช่น การบริการห้องสมุด สื่อการเรียน การใช้อาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการ

การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งของการนำหลักสูตรไปใช้ ดังที่ สุมิตร ภูพานุกร (2523) ได้ให้ความเห็นว่า ข้อกำหนดของหลักสูตรจะยังไม่มีผลในทางปฏิบัติ ถ้าปราศจากการสอนของครู ครูเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ การเอาใจใส่ต่อการสอน การสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะชี้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตรทั้งสิ้น

ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ถือเป็นหน้าที่โดยตรงของครูผู้สอนที่จะต้องดำเนินการ เริ่มตั้งแต่การเตรียมการสอน การใช้เทคนิควิธีสอน การประเมินผล และเนื่องจากการศึกษาพยาบาล เป็นการศึกษาวิชาชีพที่มีการปฏิบัติเป็นแกนกลาง (practice-oriented discipline) การจัดการเรียนการสอนมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป ผู้สอนจึงต้องทำหน้าที่นี้ เทศการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาด้วย

การเตรียมการสอน

การเตรียมการสอน คือ การวางแผนการสอนล่วงหน้า เป็นการเตรียมตัวครูผู้สอน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามลำดับขั้นและบรรลุตามจุดประสงค์ที่วางไว้

มานิต จิตเกษม (2527) ได้เสนอแนะสิ่งที่ครูจะต้องเตรียมการสอนไว้ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงเจตนารมณ์ของหลักสูตร จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง ตลอดจนรายละเอียดในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ

2. ศึกษาเอกสารหลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน สื่อการเรียนการสอน เอกสารต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้ครูสอนตามหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้น

3. ศึกษากฎ ระเบียบ และวิธีวัดผล ประเมินผลการศึกษา ตลอดจนแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่ต้องใช้จนสามารถปฏิบัติได้

4. จัดทำกำหนดการสอน เป็นการวางแผนการสอนระยะยาวตลอดปีการศึกษา มากำหนดเนื้อหาสาระ ตามระยะเวลาที่หลักสูตรและแผนการสอนของหลักสูตรกำหนดไว้

5. จัดทำแผนการสอนย่อย เพื่อใช้สอนแต่ละคาบเวลา เป็นการวางแผนการสอนระยะสั้น เป็นรายวันและรายคาบ

เทคนิคและวิธีสอน

เทคนิควิธีสอนมีความสำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องรู้วิธีสอนหลายวิธี และสามารถเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน เนื้อหาวิชา เวลาและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ นั้น ๆ การเรียนการสอนจึงจะเกิดประสิทธิภาพสูง ดังที่ สุไร พงษ์ทอง เจริญ (2526) กล่าวว่า ครูควรพิจารณาหาวิธีสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสภาพการเรียนการสอน โดยไม่จำกัดว่า จะต้องสอนวิธีใดวิธีหนึ่งเท่านั้น

ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ (2522) ได้เสนอหลักในการเลือกวิธีสอนไว้ดังนี้

1. เหมาะสมกับตัวผู้สอน
2. เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอน
3. เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายในการสอน
4. เหมาะสมกับจำนวนและลักษณะของผู้เรียน
5. เหมาะสมกับบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

ภักดิ์ วิระกิตติ (2518) ได้เสนอแนะว่า การเลือกวิธีสอนนั้น ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในการสอน และให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการสอน วิธีการสอนเหล่านี้ได้แก่

1. วิธีสอนแบบบรรยาย (lecture) เป็นการสอนแบบอธิบายข้อความ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ผู้เรียนมีหน้าที่แต่ฟังคำบรรยาย และจดบันทึกคำบรรยายเท่านั้น
2. วิธีสอนแบบอภิปราย (discussion) เป็นการสอนแบบแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด เห็นซึ่งกันและกันระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน โดยมีครูเป็นผู้ประสานงานที่จะตัดสินใจปัญหานั้น ๆ

3. วิธีสอนแบบการปฏิบัติ (drill and practice) เป็นการสอนที่มีจุดมุ่งหมายเน้นการพัฒนาทักษะ ครูมีหน้าที่อธิบายและสาธิตทักษะที่จะฝึก และควบคุมการฝึก ให้คำแนะนำแก้ไข นักเรียนจะมีส่วนร่วมด้วยตลอดเวลา
4. วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มคั่นคว่ำ (grouping of committee works) เป็นการสอนแบบแบ่งชั้นเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามความถนัดของเด็ก และให้ไปศึกษา คั่นคว่ำหรือปฏิบัติกิจกรรมแล้วนำมาเสนอต่อชั้น
5. วิธีสอนแบบปฏิบัติการในห้องทดลอง (experimentation) เป็นการสอนแบบที่นักเรียนได้ปฏิบัติทดลองด้วยตนเอง โดยมีครูให้คำแนะนำช่วยเหลือ
6. วิธีสอนแบบสาธิต (demonstration) หมายถึง การสาธิตแสดงวิธีการให้นักเรียนดู ถึงแม้ว่านักเรียนจะไม่มีโอกาสทดลองด้วยตนเอง แต่ก็มีโอกาสได้เห็นการทดลองว่าทำอะไร จะเกิดผลอย่างไร
7. วิธีสอนแบบแก้ปัญหาค้นคว้า (problem solving) เป็นการสอนที่มุ่งให้นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเอง รู้จักสาเหตุของปัญหา และวินิจฉัยปัญหา โดยมีครูคอยแนะนำหรือวางแผนงานค้นคว้าร่วมกับนักเรียน
8. วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน (inquiry) เป็นการสอนแบบที่ครูพยายามให้ผู้เรียนได้พบคำตอบต่าง ๆ จากคำถามที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสังเกต คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล
9. วิธีสอนแบบใช้โสตทัศนวัสดุ (audio-visual) เป็นวิธีให้ความรู้ โดยใช้โสตทัศนอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าช่วย เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง ฯลฯ
10. วิธีสอนแบบไปศึกษานอกสถานที่ (field trip) เป็นวิธีสอนแบบให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสภาพจริง ๆ มีการวางแผน และวางจุดมุ่งหมายว่าจะไปศึกษาอะไรล่วงหน้าเสมอ
11. วิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ (role playing) เป็นวิธีสอนแบบให้ผู้เรียนได้สวมบทบาทในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อนักเรียนได้เข้าใจเหตุการณ์ได้ด้วยตนเอง

12. การสอนโดยจุดประสงค์ (teaching by objective) เป็นรูปแบบการสอนที่ใหม่ และมีแนวโน้มว่าจะได้ผลดีที่สุดในปัจจุบัน เพราะการสอนนอกจากจะยึดวัตถุประสงค์แล้วยังยึดจิตวิทยาของการเรียนรู้อีกด้วย โดยครูจะต้องเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้

- ก. วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้
- ข. วิธีการที่จะก่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์นั้น

สำหรับวิธีการสอนภาคปฏิบัติทางการพยาบาลหรือที่เรียกว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในคลินิคนั้น มีดังต่อไปนี้ (พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์, 2525)

1. วิธีการสอนทางห้องทดลอง (laboratory method) อาศัยหลักของการแก้ปัญหาโดยการทดลอง เพื่อให้เกิดการพัฒนาในเทคนิคการพยาบาล
2. วิธีวิเคราะห์อุบัติการณ์เฉพาะกรณี (case incident method) เป็นกระบวนการของการศึกษาอุบัติการณ์ที่มีระเบียบวิธี ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดความรู้ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ
3. การประชุมปรึกษากการพยาบาล (nursing care conference) เป็นการพบกันในกลุ่มบุคลากรพยาบาลเพื่อปรึกษาหารือถึงปัญหาทางการพยาบาลสำหรับผู้ป่วยเฉพาะราย โดยใช้เทคนิควิธีของการแก้ปัญหาตามลำดับขั้น
4. การประชุมปรึกษาทีมการพยาบาล (nursing team conference) เป็นการรวมกลุ่มบุคลากรทุกประเภท โดยมุ่งที่จะวางแผนการดูแลรักษาประจำวันให้มีความต่อเนื่องกัน และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยได้อย่างดีที่สุด
5. การศึกษารายผู้ป่วยโดยกลุ่ม (nursing clinic) เป็นการประชุมปรึกษากการพยาบาลผู้ป่วยเฉพาะรายที่กลุ่มสนใจ และเลือกมาเป็นรายที่จะศึกษา โดยจะศึกษาวิเคราะห์ถึงหลักการ และแนวปฏิบัติทางการพยาบาลเฉพาะรายผู้ป่วยนั้น ๆ เพื่อปรับปรุงการพยาบาลผู้ป่วยเฉพาะราย

6. การศึกษาการพยาบาลรายบุคคล (nursing case study) วิธีนี้ผู้เรียนและผู้สอนจะประชุมปรึกษาร่วมกัน (เฉพาะ 2 คน) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ผู้ป่วยเฉพาะรายที่ผู้เรียนสนใจและวางแผนการพยาบาลตามปัญหาและความต้องการของผู้ป่วยนั้น ผู้สอนจะช่วยเหลือแนะนำผู้เรียนทุกขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล เพื่อให้ได้ผลออกมาเป็นการพยาบาลที่สมบูรณ์แบบ
7. การบันทึกการสนทนากับผู้ป่วย (process record) เป็นเทคนิคการเรียนรู้อย่างหนึ่ง โดยใช้การบันทึกอย่างมีขั้นตอน มีรูปแบบ และมีจุดมุ่งหมาย ทั้งคำพูดและท่าทางของผู้สนทนา 2 คน คือ พยาบาลและผู้ป่วยขณะสนทนา
8. วิธีวิเคราะห์กรณีเฉพาะ (case analysis method) เป็นการวิเคราะห์กรณีเฉพาะโดยกลุ่ม โดยมุ่งที่จะสะท้อนความคิดจากปัญหาที่ได้รับการแก้ไขไปแล้ว มีลักษณะเป็นการวิเคราะห์การตัดสินใจ การเรียนรู้จะเกิดจากการใช้ข้อตัดสินใจโดยอาศัยหลักการและแนวทฤษฎีที่ถูกต้อง
9. การแสดงบทบาทสมมติ (role playing) เป็นลักษณะของการแสดงละครสั้นตามเนื้อหาที่กำหนดให้ โดยให้ตัวละครแสดงพฤติกรรมและบทบาทตามรายละเอียดที่ให้ แล้ววิเคราะห์พฤติกรรมจากบทบาทของตัวละคร ช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อพฤติกรรมเฉพาะและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องได้ดีขึ้น
10. การสัมมนา (seminar) เป็นการเรียนร่วมกัน โดยกลุ่มสัมมนาให้ประโยชน์ในการเรียนรู้แก่กัน ผู้สอนจะมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำ ชี้แนะแนวทางการอภิปราย และช่วยให้ผู้นำสัมมนาและกลุ่มสมาชิกได้ผสมผสาน สังเคราะห์ และการดัดแปลงใช้ประโยชน์ของความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ของสุขภาพอนามัย เพื่อค้นหาวิธีการแก้ปัญหาทางการพยาบาลที่ถูกต้องเหมาะสมที่สุด
11. การศึกษาการพยาบาลรายผู้ป่วย (nursing care study) เป็นวิธีการเรียนรายบุคคล ซึ่งผู้เรียนและผู้สอนทำงานร่วมกัน โดยผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำในการศึกษาค้นคว้าเพื่อเตรียมรายงาน ผู้เรียนจะเป็นผู้เลือกผู้ป่วยแล้วศึกษารวบรวมข้อมูลอย่างสมบูรณ์แล้วนำเสนอกับกลุ่มต่อไป

12. การสาธิต (demonstration) เป็นการแสดงให้เห็นตัวอย่างทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม

13. การอภิปรายกลุ่มย่อย (group discussion method) หมายถึง การพบกัน พูดจาปราศรัยกันอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ในจำนวนสองคนหรือมากกว่า ด้วยมุ่งที่จะแลกเปลี่ยนความคิด ความสนใจ และข้อแนะนำแก่กันในปัญหาใดปัญหาหนึ่ง ภายใต้การช่วยเหลือของผู้นำกลุ่ม โดยพยายามจะนำมาซึ่งข้อตัดสินใจในแนวปฏิบัติ

สรุปได้ว่าวิธีการสอนไม่ว่าจะเป็นภาคทฤษฎีหรือภาคปฏิบัตินั้นมีหลายวิธี ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ และทักษะในการเลือกวิธีสอนที่เหมาะสมและ เป็นไปได้มากที่สุด โดยต้องคำนึงถึงความจำเป็น ความเหมาะสม ตลอดจนข้อจำกัดต่าง ๆ ด้วย เช่น ความสามารถของผู้สอน ความพร้อมของสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น

สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การสอนบรรลุจุดหมาย นอกจากวิธีการสอนแล้ว สื่อการเรียนการสอนก็มีบทบาทมากเช่นกัน

สื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งส่วนหนึ่งในกระบวนการเรียนการสอนของผู้เรียนและผู้สอน เพราะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียน สามารถเข้าใจสิ่งที่เรียนได้ชัดเจนขึ้น ผลการวิจัยหลายครั้งระบุว่า การสอนที่ใช้สื่อที่ดีนั้น จะทำให้ผู้เรียนเรียนได้เร็วกว่า ประหยัดเวลามากกว่า ถูกต้องแม่นยำหรือสื่อความหมายได้ดีกว่า ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย ผลการเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น (อุทิศ นवलเจริญ 2529)

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนไว้ดังต่อไปนี้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนว่า หมายถึง อุปกรณ์และวิธีการประกอบการสอน เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการสื่อความหมาย ที่ผู้สอนประสงค์จะสื่อหรือถ่ายทอดไปสู่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2527) ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนไว้ว่า หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่เป็นตัวกลางนำความรู้ ความคิด และเจตคติจากครูไปสู่ผู้เรียน และทำให้ การเรียนการสอนได้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้เป็นอย่างดี

จากความหมายดังกล่าว พอสรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง เครื่องมือ ที่ช่วยสนับสนุนการเรียนการสอน ได้รับความสนใจผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจ คืบหน้าอย่างรวดเร็ว

เป็รื่อง กุมุท (2521) กล่าวว่า สื่อการสอนมีขอบเขตครอบคลุมถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. บุคคล หมายถึง ใครก็ได้นอกจากครู และคนอื่น ๆ ที่โรงเรียนมีอยู่แล้ว เช่น ในรูปของวิทยากร เป็นต้น
2. วัสดุ หมายถึง อุปกรณ์การสอนที่โรงเรียนมีอยู่ เช่น ของจริง รูปภาพ หุ่นจำลอง หนังสือ ตำรา แผนภูมิ กระดานดำ
3. อุปกรณ์และเครื่องมือ ได้แก่ เครื่องฉาย เครื่องเสียงชนิดต่าง ๆ รวมทั้งห้องปฏิบัติการทดลอง และห้องปฏิบัติการทางภาษา รวมทั้งเครื่องมือและวัสดุฝึกต่าง ๆ
4. สถานที่ หมายถึง อาคาร โรงฝึกงาน ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ชุมชน และแหล่งวิทยากรอื่น ๆ ภายนอกโรงเรียน
5. กิจกรรม หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในโรงเรียน เช่น การสาธิต ทดลอง นาฏการ การแสดงนิทรรศการ การทัศนศึกษา ฯลฯ

สมคิด รักษาสัตย์ และประนอม โอทกานนท์ (2525) ได้แบ่งสื่อการสอน สำหรับฝึกทักษะการปฏิบัติงานในเด็กผู้ป่วยออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. สื่อการสอนที่มีอยู่แล้วในเด็กผู้ป่วย ได้แก่ ผู้ป่วย เอกสารเกี่ยวข้องกับผู้ป่วย ตัวอย่างชิ้นส่วน (specimen) และเครื่องมือเครื่องใช้ทางการแพทย์ในเด็กผู้ป่วย

2. สื่อการสอนที่ผู้สอนจัดหาหรือสร้างขึ้น ได้แก่ รูปภาพ แผนผัง หรือภาพเขียน บางประเภท และ เครื่องมือทางเทคโนโลยีทางการศึกษา

การใช้สื่อการเรียนการสอนนั้น สิ่งสำคัญที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึง คือ

1. เหมาะสมกับ เรื่องที่สอนและทันสมัย
2. ง่ายและสะดวกแก่การใช้
3. สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ ประสบการณ์ และระดับชั้นของ

ผู้เรียน

4. สื่อการเรียนการสอนอยู่ในสภาพที่ดี ใช้ได้ถูกต้องและปลอดภัย
5. การวางแผนในการจองใช้สื่อการเรียนการสอนโดยจองล่วงหน้าและใช้ให้คุ้มค่า
6. ช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนดียิ่งขึ้น
7. สื่อการเรียนมีเพียงพอแก่ผู้เรียน
8. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถาม และใช้สื่อการเรียนการสอนซ้ำเมื่อผู้เรียนเกิด

ข้อสงสัย

บราวน์ (Brown อ้างถึงใน บำเพ็ญ โมตรีโสภณ, 2531) ได้เสนอหลักการ ใช้สื่อการสอน ดังต่อไปนี้

1. ไม่มีสื่อเพียงชนิดใดชนิดหนึ่งที่จะใช้ได้ทุกสภาพการณ์
2. สื่อการสอนที่ใช้ควรที่จะต้องตามวัตถุประสงค์
3. ผู้ใช้ควรทำความเข้าใจและความคุ้นเคยกับสื่อที่จะใช้
4. ต้องเหมาะสมกับกระบวนการและวิธีการ
5. เหมาะสมกับความสามารถและแบบการเรียนรู้ของนักเรียน

สรุปได้ว่า สื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญมากอย่างหนึ่งในกระบวนการเรียนการสอน การที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพนั้น ครูผู้สอนต้องมีความสามารถในการใช้สื่อการสอนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ตามความสามารถ และวัยของผู้เรียน

การนิเทศการฝึกปฏิบัติงาน

การสอนภาคปฏิบัติถือเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอนในวิชาชีพพยาบาล เป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนนำความรู้ทางทฤษฎีมาใช้ปฏิบัติกับผู้ป่วย ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ด้านต่าง ๆ แก่ผู้เรียน โดยมีอาจารย์พยาบาลเป็นผู้สอนและผู้นิเทศการฝึกปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ คอยให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ เมื่อนักศึกษาประสบปัญหาในขณะฝึกปฏิบัติงาน ช่วยลดความวิตกกังวลและสร้างความเชื่อมั่นในการฝึกปฏิบัติงานแก่นักศึกษา โดยเหตุนี้ การฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาจะมีคุณภาพและประสบผลสำเร็จเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับการนิเทศการฝึกปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาล เป็นสำคัญ

การนิเทศที่ดีจะต้องมีแผนการนิเทศทั้งระยะยาว ระยะสั้น นิเทศเป็นกลุ่มและรายบุคคล แผนการนิเทศที่มีประสิทธิภาพจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์และมีระยะเวลา (พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์, 2525)

แผนการนิเทศ

แผนการนิเทศ (supervision plan) คือ แผนงานซึ่งบอกโดยสังเขปว่า ครูจะให้การนิเทศแก่นักศึกษาผู้ใด เวลาใด ในเรื่องอะไร และครูจะมีวิธีประเมินผล นักศึกษาขณะทำการนิเทศอย่างไร เป็นแนวทางที่ครูใช้ในการนิเทศในตึกผู้ป่วยเป็นรายบุคคล

แผนการนิเทศ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. แผนการนิเทศระยะยาว เป็นแผนการนิเทศตลอดระยะเวลาที่นักศึกษากลุ่มนี้ อยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำตึกนั้น ถือเป็นขั้นตอนสำคัญอันหนึ่งในการวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในตึกผู้ป่วยของครูประจำตึกแต่ละคน

กิจกรรมที่ควรกระทำก่อนการจัดทำแผนนิเทศระยะยาว

1. ศึกษา rotation plan ของวิทยาลัยและแผนกวิชา
2. สืบหาชื่อ จำนวน และระยะเวลา

3. กำหนดจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติงานบนเตียงผู้ป่วยให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้

4. กำหนดประสบการณ์ในเตียงที่ต้องการให้ทราบ

2. แผนนิเทศระยะสั้น คือ แผนการนิเทศประจำวัน โดยยึดแผนระยะยาวเป็นหลัก แผนการนิเทศประจำวันจะช่วยกำหนดว่าในวันหนึ่ง ๆ ครูจะนิเทศนักศึกษาคนไหน สถานที่ใด และเรื่องอะไร

กิจกรรมที่ควรทำก่อนการสร้างแผนนิเทศระยะสั้น

1. ศึกษาแผนระยะยาว
2. ศึกษาประสบการณ์เดิมของนักศึกษา
3. ศึกษาผู้ป่วยและกิจกรรมที่มุ่งหวังให้นักศึกษาได้ทำ วางแผนการพยาบาลคร่าว ๆ
4. สร้างแผน ระบุวัตถุประสงค์และกิจกรรม

หน้าที่รับผิดชอบของอาจารย์พยาบาลในการนิเทศนักศึกษาในคลินิก

สมคิด รักษาสัตย์ และประนอม โอทกานนท์ (2525) ได้กล่าวถึงหน้าที่รับผิดชอบของครูประจำเตียงผู้ป่วยไว้ คือ

1. หน้าที่รับผิดชอบที่มีต่อผู้เรียน

หน้าที่รับผิดชอบในด้านนี้ ก็คือ ทำทุกวิถีทางที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของสถาบันและของผู้เรียนอย่างเต็มที่ ขณะฝึกปฏิบัติงานในเตียงผู้ป่วย ช่วยและ/หรือจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ถูกต้อง ได้นำความรู้ที่ได้ศึกษามาไปใช้ให้เกิดคุณประโยชน์ต่อผู้ป่วย ได้เรียนรู้แนวทางที่จะปรับปรุงแก้ไขส่วนที่ผิดหรือบกพร่อง และช่วยให้ได้เรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ นอกเหนือไปจากที่ได้เรียนในห้องเรียน กิจกรรมที่สำคัญของครูประจำเตียงมีดังต่อไปนี้ คือ

1. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ได้แก่ การมอบหมายงาน มอบหมายผู้ป่วยให้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของผู้เรียน

2. การนิเทศการฝึกปฏิบัติงานในตึกผู้ป่วย ภายหลังจากที่ได้จัดประสบการณ์ และมอบหมายงานให้ผู้เรียนแล้ว ครูจะติดตามให้คำแนะนำหรือชี้แนวทางต่าง ๆ อันจะเสริมให้การเรียนรู้ดำเนินไปได้และให้ผู้เรียนเกิดทักษะทั้งในด้านการปฏิบัติและการใช้ความคิดได้อย่างเต็มที่

3. การประเมินผลการปฏิบัติงาน จะช่วยให้ได้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครู และผู้เรียนร่วมกัน ครูและนักเรียนอาจทำการประเมินผลร่วมกัน โดยยึดเป้าหมายและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และอาจจะต้องใช้วิธีประเมินผลหลาย ๆ วิธี

4. การจัดการสอนในตึกผู้ป่วย เป็นกิจกรรมหนึ่ง ที่ช่วยเสริมและขยายขอบข่าย การเรียนรู้ ตลอดจนประสบการณ์ในขอบข่ายที่ต้องการ เป็นกิจกรรมที่จะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

2. หน้าที่รับผิดชอบในฐานะครูประจำตึกผู้ป่วย

1. ในกรณีที่ครูประจำตึกผู้ป่วยและครูที่ทำการสอนในห้องเรียนไม่ใช่ครูคนเดียวกัน ก็จำเป็นจะต้องทำงานเกี่ยวข้องกัน วางแผนร่วมกัน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนในตึกผู้ป่วยมีความสอดคล้องหรือ เสริมการสอนในห้องเรียน

2. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับหัวหน้าตึกและพยาบาลประจำการของตึกผู้ป่วย ร่วมหรือช่วยกันแก้ไขปัญหาหรือหาแนวทางปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับของทั้งทางฝ่ายบริการพยาบาล และฝ่ายการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ได้พัฒนานิสัยปฏิบัติ งานที่ดี และมีความยุ่งยากสับสนในด้านการปฏิบัติน้อยที่สุด

3. สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้เรียน ครูควรที่จะสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้เรียน ละเว้นการกระทำที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเครียด หรือมีความกังวลเกินกว่าจำเป็น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง

4. สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ป่วยและญาติของเขา เพราะผู้ป่วยนั้นเป็น ศูนย์กลางของการเรียนการสอนในตึกผู้ป่วย การเรียนการสอนจะไม่ได้รับผลเท่าที่ควร ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือและความสนใจจากผู้ป่วยและญาติ

5. มีการติดต่อสื่อสาร และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับแพทย์ผู้ซึ่งรับผิดชอบในการรักษาผู้ป่วยโดยตรง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลด้านต่าง ๆ ของผู้ป่วย ตลอดจนข้อคิดเห็นอันจะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

จะเห็นได้ว่า อาจารย์พยาบาลที่มีหน้าที่รับผิดชอบการนิเทศนักศึกษาในคลินิก จะต้องปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยผู้ป่วยเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพื่อศึกษาผู้ป่วยเฉพาะราย จัดเตรียมวางแผนงานในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ภาคปฏิบัติที่เหมาะสมให้กับนักศึกษาพยาบาล จึงจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลทางด้านการประสานงาน และความร่วมมืออันจะช่วยให้การดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และได้รับผลสูงสุด

การวัดและประเมินผล

การวัดประเมินผลจัดเป็นขั้นตอนหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตร เป็นข้อมูลย้อนกลับที่สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ว่า บรรลุตามจุดประสงค์ของการสอนและความมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ ทำให้ครูทราบว่า การสอนมีประสิทธิภาพเพียงไร มีจุดบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไขที่จุดใดบ้าง

พินีส หันนาคินทร์ (2513) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลการศึกษาว่ามีคำที่ใช้อยู่ 2 คำ คือ

การวัดผล (measurement) หมายถึง การเปรียบเทียบผลที่ได้จากการเรียนกับมาตรฐานอันหนึ่งที่ยึดถืออยู่

การประเมินผล (evaluation) หมายถึง การกำหนดค่าหรือราคา (value judgement) จากคะแนนที่เราได้รับจากการวัด

จุดประสงค์ของการประเมินผลการเรียนมี 2 ลักษณะ คือ

1. ประเมินผลความก้าวหน้า (formative evaluation) เพื่อตรวจสอบดูว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไร มากน้อยเพียงใด ควรเพิ่มเติมหรือปรับปรุงแก้ไขตอนใด

2. ประเมินผลรวม (summative evaluation) เพื่อดูว่า เมื่อสิ้นสุดการศึกษาไปภาคหนึ่ง ๆ แล้ว ผู้เรียนประสบผลสำเร็จอยู่ในระดับใด

ปรีชา เศรษฐีธร (2527) ได้กล่าวถึง หลักการประเมินผลการเรียนไว้ดังนี้

1. กำหนดความมุ่งหมายของการประเมินผลให้ชัดเจน
2. เลือกเครื่องมือที่จะใช้วัดผลให้เหมาะสมกับความมุ่งหมายที่วางไว้
3. ควรประเมินผลทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ทางด้านเจตคติควรวัดหลาย ๆ ครั้ง จนแน่ใจว่านักเรียนได้ผ่านจุดมุ่งหมายที่วางไว้
4. เมื่อประเมินผลแล้ว ควรนำผลการประเมินไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เพราะการประเมินผลเป็นเพียงแนวทางไปสู่จุดหมาย ไม่ใช่ตัวจุดหมายปลายทาง

การวัดและประเมินผลในการศึกษาพยาบาล แบ่งเป็น 2 ประเภท

1. การประเมินผลภาคทฤษฎี ประกอบด้วย การประเมินผลระหว่างภาคเรียน และการประเมินผลปลายภาคเรียน โดยวิธีการสอบข้อเขียน
2. การประเมินผลการปฏิบัติงาน จะใช้วิธีการประเมินผลหลาย ๆ วิธี เช่น การสังเกต การสอบถาม การให้ทดลองทำ การบันทึกพฤติกรรม การบันทึกสังคมมิติ การตรวจสอบสิ่งที่ปฏิบัติ ฯลฯ

การประเมินผลการเรียนในภาคปฏิบัติการพยาบาล จะกระทำได้อย่างที่สุดในกระบวนการประเมินผลทุกชนิด เพราะการปฏิบัติการพยาบาลคือชีวิตและสถานการณ์จริงที่ต้องกระทำต่อผู้ป่วยจริงในคลินิกซึ่งมักจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์บุคคล และเวลา ปัญหาที่สำคัญที่สุดก็คือการวัดผลภาคปฏิบัติ มักมีแนวโน้มที่เป็นอัตนัย (subjective) ซึ่งการให้คะแนนจะขึ้นอยู่กับตัวผู้ให้ ทำให้มีผลคลาดเคลื่อนได้มาก ฉะนั้น การประเมินผลภาคปฏิบัติให้ได้ผลดีส่วนใหญ่จึงขึ้นอยู่กับ การตั้งวัตถุประสงค์ โดยกำหนดพฤติกรรมให้ชัดเจน (expected behavior) ไว้ล่วงหน้า มีมาตรการ (criteria) และการจัดทำเครื่องมือวัดที่มีมาตรฐาน (standard) รวมทั้งการพิจารณาตัดสิน (judgement) อย่างเป็นธรรมของครูด้วย วิธีการวัดผลภาคปฏิบัตินั้น ส่วนใหญ่ใช้การสังเกตโดยบันทึกพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (วิเชียร ทวีลาภ, 2516)

Fivars and Gosnell (1966) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้
ในคลินิกที่ควรได้รับการประเมินมีดังนี้ คือ

1. การวางแผนการจัดลำดับงาน หรือขั้นตอนของการดำเนินงาน และการ
ให้การพยาบาล ตลอดจนการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้เหมาะสม
2. การตรวจสอบก่อนการปฏิบัติงาน เช่น มีการตรวจสอบแฟ้มผู้ป่วยเพื่อรับทราบ
แผนการรักษาของแพทย์ การตรวจสอบชนิดของยาที่จะให้ผู้ป่วย พร้อมทั้งวิธีการให้มีการ
ตรวจสอบ เครื่องมือก่อนนำไปใช้ และมีการตรวจสอบอาการและปัญหาของผู้ป่วย เป็นระยะ
3. การปฏิบัติ เพื่อสนองความต้องการของผู้ป่วย
4. การปฏิบัติตามแนวการรักษาของแพทย์
5. การประยุกต์โดยใช้ความรู้และหลักวิชาในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับ
การกำหนดปัญหาและความต้องการของผู้ป่วย ความสามารถในการวิเคราะห์ที่มาของปัญหา
การแก้ปัญหา และการประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง
6. การสังเกต การรายงาน และการเขียนบันทึกรายงานของผู้ป่วยเฉพาะราย
7. การปรับตัวของนักเรียน ในสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมในคลินิก
8. การสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้ป่วย ผู้ร่วมงาน แพทย์และญาติผู้ป่วย
9. ทักษะคิดต่อวิชาชีพ
10. การค้นคว้าหาความรู้ การใฝ่หาความรู้ขณะปฏิบัติงานในคลินิก
11. การยอมรับและความรับผิดชอบในงานและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
12. บุคลิกโดยทั่วไปของนักเรียน

สรุปได้ว่าการประเมินผลการเรียนการสอน คือ กระบวนการของการใช้วิธีการ และเครื่องมือในการวัดการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในการ ตัดสินใจ ปรับปรุง และพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ซึ่งเทคนิคการวัดผลการเรียน การสอนนั้นมียู่ด้วยกันหลายวิธี ดังนั้น ผู้ใช้ต้องเลือกพิจารณาและนำไปใช้ให้เหมาะสม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรพยาบาลศาสตรโดยตรงนั้นไม่มี มีแต่ งานวิจัยที่คล้ายคลึง เกี่ยวข้องกัน และเน้นเฉพาะในบางเรื่องที่เป็นประโยชน์ พอประมวล สรุปมาเป็นแนวทาง ดังนี้

สายหยุด นิยมวิภาต (2516) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาวิชาการพยาบาล โอสถ-ศัลยศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสถานศึกษาพยาบาล 17 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า การเตรียมการสอน ส่วนมากผู้สอนแต่ละคนจะเตรียมการสอนของตนเอง และแบ่งกันสอน คนละหน่วยตามความเหมาะสม ผู้สอนส่วนมากนิยมใช้สิ่งที่จะช่วยสอนโดยใช้คู่มือการพยาบาล และใช้วิธีการศึกษาเฉพาะกรณี มีส่วนน้อยที่ใช้วิธีการเขียนรายงาน วารสาร หุ่นจำลอง สไลด์ และภาพยนตร์ นอกจากนั้นยังพบว่า ผู้สอนส่วนใหญ่นิยมการสอนแบบบรรยายมากกว่า วิธีอื่น การวัดผลประเมินผลที่นิยมมาก คือ การใช้ข้อสอบแบบปรนัยวัดผล

ปาริชาติ ตามไท (2523) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการสอน ของอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล ในกรุงเทพมหานคร 8 สถาบัน พบว่า ปัญหา อันดับหนึ่งของอาจารย์พยาบาลส่วนใหญ่ คือ จำนวนนักศึกษามีมากเกินไปในแต่ละชั้นเรียน และเวลาในการศึกษาค้นคว้าตำรามีน้อยเนื่องจากต้องติดตามนิเทศงานนักศึกษาในคลินิก ปัญหา รองลงมา คือ หนังสือ ตำรา และวารสารที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนมีน้อย ส่วนปัญหา อื่น ๆ ได้แก่ เวลาในการเรียนการสอนมีน้อยเนื่องจากต้องรับผิดชอบงานสอนหลายวิชา หลายหัวข้อ และต้องทำงานด้านอื่นควบคู่ไปด้วย ในด้านสื่อการสอนมีไม่เพียงพอ สภาพ ห้องเรียนไม่เหมาะสม อาจารย์มีน้อยไม่เหมาะกับจำนวนนักศึกษา

สมศรี วานิชวัฒนา (2525) ได้วิจัยเรื่อง เปรียบเทียบความรู้และความคิดเห็น เกี่ยวกับการพยาบาลอนามัยชุมชนของนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบ เน้นชุมชนและแบบปกติ ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน พบว่า วิธีการสอนภาคทฤษฎีที่ใช้มากที่สุด คือ การบรรยาย ในภาคปฏิบัติได้จัดประสบการณ์ในโรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดต่าง ๆ และปัญหาในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อันได้แก่ ขาดจำนวนอาจารย์นิเทศก์ การจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติไม่สอดคล้องกัน

สมจินตนา กิจการ (2527) ได้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ โรงพยาบาลทหารอากาศ ในด้านที่เกี่ยวกับการประเมินผลการเรียน พบว่า ภาคทฤษฎีส่วนใหญ่ประเมินโดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่วนภาคปฏิบัติใช้การสังเกต การบันทึกพฤติกรรมย่อย และการให้ปฏิบัติจริง

จินตนา ยูนิพันธุ์ และคณะ (2527) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการศึกษาพยาบาลระหว่างปี 2525-2527 โดยศึกษาจากสถานศึกษาพยาบาลทุกสังกัด รวม 44 แห่ง ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการจัดการศึกษาพยาบาลในการผลิตบัณฑิตสามารถจำแนกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านนักศึกษา ปัญหาคือ นักศึกษาแต่ละสถาบันมีมากเกินไป ด้านการจัดการเรียนการสอน ปัญหาคือ ความไม่พร้อมและไม่เพียงพอของสถานที่ฝึกปฏิบัติ ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาพยาบาลและสถานที่ใช้ฝึกปฏิบัติ เนื้อหาวิชาซ้ำซ้อนและมากเกินไป การจัดประสบการณ์ในแหล่งฝึกภาคปฏิบัติไม่สมบูรณ์ เวลาฝึกน้อย ด้านอาจารย์ ปัญหาคือ จำนวนอาจารย์ไม่เพียงพอ งานของอาจารย์พยาบาลมีมาก การพัฒนาคุณภาพของอาจารย์ไม่ทันกับความต้องการ ด้านการบริหาร ปัญหาคือ งบประมาณในการจัดการศึกษาพยาบาลไม่เพียงพอ การบริหารงานไม่คล่องตัว อัตราบุคลากรด้านธุรการไม่เพียงพอ

ภัทรา อรัณยภาค (2529) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรการสาธารณสุขชุมชน (ผดุงครรภ์อนามัย) : การศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนผดุงครรภ์อนามัย ศูนย์อนามัยแม่และเด็ก เขต 9 จังหวัดยะลา ผลการวิจัยในด้านการประเมินปัจจัยเบื้องต้น พบว่า สิ่งประกอบการเรียนการสอน เช่น ตำรา สื่อทัศนูปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์การฝึกปฏิบัติ และ

สถานที่เรียนนั้นบางชนิดมีปริมาณค่อนข้างน้อย บางชนิดมีคุณภาพค่อนข้างต่ำ และบางชนิดมีความสะดวกในการใช้บริการค่อนข้างน้อย สถานที่ฝึกปฏิบัติงานบางแห่งมีประเภทและปริมาณผู้ช่วยสำหรับการฝึกปฏิบัติอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย

บุษบา สมร่าง (2529) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการนิเทศการฝึกปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล ผลจากการวิจัยพบว่า อาจารย์นิเทศก์มีนักศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบมากกว่า 15 คน และนิเทศการฝึกปฏิบัติงานโดยเฉลี่ยสัปดาห์ละ 33-40 ชั่วโมง ส่วนปัญหาการนิเทศการฝึกปฏิบัติ ได้แก่ สัดส่วนระหว่างจำนวนอาจารย์ต่อนักศึกษาไม่สมดุลย์กัน ปัญหาการประสานงานและการขาดความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ ในแหล่งฝึก ความคาดหวังของสถานที่ฝึกต่อการปฏิบัติงานของนักศึกษา ปัญหาความร่วมมือในการประเมินผลจากฝ่ายการพยาบาลและความรู้ในการวัดและประเมินของผู้ประเมิน

ในปีเดียวกัน อารีวรรณ กลั่นกลิ่น ได้วิจัยในเรื่องเดียวกัน ในคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ใช้เวลาในการนิเทศร้อยละ 76-100 ของเวลาภาคปฏิบัติ และอาจารย์นิเทศก์เป็นผู้ประเมินผลนักศึกษาเอง โดยใช้แบบฟอร์มและข้อสอบ ส่วนปัญหาในการนิเทศการฝึกปฏิบัติ ได้แก่ อาจารย์มีเวลาในการหาความรู้เพิ่มเติมน้อย สัดส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษาไม่เหมาะสม สถานที่ฝึกปฏิบัติเครื่องมือเครื่องใช้ไม่เพียงพอ ไม่มีการประสานงานที่ีระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการพยาบาล ขาดความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ การประเมินผลไม่ยุติธรรม ผู้ประเมินขาดความรู้ และไม่มีมาตรฐานของเกณฑ์การประเมินผล

กองงานวิทยาลัยพยาบาล (2530) ได้วิจัยระยะยาวเพื่อประเมินหลักสูตรพยาบาล 4 ปี จากนักศึกษารุ่นปีการศึกษา 2524 ในวิทยาลัยพยาบาล 10 แห่ง ผลจากการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติโดยเฉลี่ยวิทยาลัยไม่มีความพร้อมด้านจำนวนอาจารย์ที่สอนและนิเทศนักศึกษา อัตราส่วนระหว่างอาจารย์ต่อนักศึกษาอยู่ในระหว่าง 1:11-1:33 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และด้านที่พักศึกษายังไม่พร้อม อัตราการใช้ห้องเรียนสูงมาก นักศึกษาในชั้นเรียนมีมาก และสภาพของห้องเรียนไม่เหมาะสม

นงเยาว์ ฤทธิเรืองเดช (2533) ได้วิจัยเรื่อง การใช้หลักสูตรบริหารธุรกิจ และการจัดการ โปรแกรมวิชาการจัดการทั่วไป ระดับปริญญาตรี พุทธศักราช 2528 ในวิทยาลัยครู ผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยครูส่วนใหญ่กำหนดให้อาจารย์ผู้สอนจัดทำแนว การสอน แผนการสอนและเอกสารประกอบการสอน สํารวจความพร้อมของบุคลากรก่อนการ ใช้หลักสูตร เลือกแหล่งวิทยาการและสถานประกอบการให้มีลักษณะตรงกับวิชาที่สอน อาจารย์ เตรียมการสอนทุกครั้ง วิธีสอนที่ใช้มากที่สุด คือ การบรรยาย มีการชี้แจงหลักเกณฑ์และกำหนด วิธีการวัดและประเมินผลให้นักศึกษาทราบล่วงหน้า วิธีวัดผลที่ใช้มากที่สุด คือ แบบทดสอบ ส่วนปัญหาในการใช้หลักสูตร ได้แก่ งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดเอกสารตำราสำหรับค้นคว้า จำนวนบุคลากรและอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ไม่เพียงพอ ห้องเรียนไม่เอื้อต่อการ ใช้ สไลด์ทัศนูปกรณ์ แหล่งวิทยาการสถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระมีจำนวน ไม่เพียงพอในท้องถิ่น

Jacobson (1966) ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมของครูพยาบาลที่ประทับใจและไม่ ประทับใจนักศึกษา จากมหาวิทยาลัย 5 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของครูพยาบาล ที่ประทับใจนักศึกษา คือ เมื่อปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยครูคอยช่วยเหลือ สนับสนุน ให้กำลังใจ สม่่าเสมอ มีความเป็นกันเอง จริงใจ ให้ความอบอุ่น เมื่อนักศึกษาปฏิบัติงานผิดพลาด ครูจะช่วยแนะนำเป็นส่วนตัวอย่างใจเย็บ ๆ ส่วนพฤติกรรมของครูพยาบาลที่ไม่ประทับใจ คือ ไม่สนใจนักศึกษา คอยหลีกเลี่ยงการปฏิบัติงานและปล่อยให้ นักศึกษาทำงานตามลำพัง มาตรวจ เมื่อเสร็จงานแล้ว ชอบตำหนิติเตียนและไม่อธิบายเหตุผล ไม่เตรียมตัวก่อนสอน และให้ คะแนนไม่ยุติธรรม

Groves (1962) ได้วิจัยเรื่อง การเตรียมครูในระดับมัธยมศึกษาของสถาบัน ผลิตรัฐในรัฐแคนซัส โดยส่งแบบสอบถามความคิดเห็นไปยังกลุ่มตัวอย่างคือ สมาชิกของสมาคม และองค์การแห่งอาชีพครู 25 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสอดคล้อง กันเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมที่มีประโยชน์ต่อการเตรียมครูในระดับมัธยมศึกษา คือ การจัดให้มีการสัมมนาอย่างสม่ำเสมอ หลักสูตรควรใช้เวลา 5 ปี นักศึกษาควรมีเวลาเพียงพอสำหรับ เตรียมการสอนเพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพ โดยจัดตาราง เวลาสำหรับสอนครึ่งวันเป็นเวลา

สำหรับเตรียมการสอน ซึ่งโปรแกรมการเตรียมครูมัธยมศึกษาของสถาบันดังกล่าวเป็นที่ยอมรับของประชาชน เป็นส่วนใหญ่ว่ามีประสิทธิภาพและมีความก้าวหน้า และผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าสถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตครูระดับมัธยมศึกษาควรจะได้ปรับปรุงโปรแกรมการเตรียมครูอยู่เสมอ เพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

จากทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าการนำหลักสูตรไปใช้นั้นเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นขั้นตอนของการนำเอาหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติ ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องอาศัยกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ หลายประการ นับตั้งแต่การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ซึ่งได้แก่ การวางแผนการใช้หลักสูตร การจัดทำแผนการสอน การจัดทำเอกสารประกอบการสอน กระบวนการที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร ได้แก่ การเตรียมบุคลากร สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนสภาพแวดล้อมการเรียนการสอน และกระบวนการสำคัญสุดท้ายที่ถือเป็นหัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้ก็คือ การจัดการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ การเตรียมการสอน เทคนิคและวิธีสอน การนิเทศการฝึกปฏิบัติงาน ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งนับได้ว่ากระบวนการดังกล่าวมีความสำคัญที่จะนำไปสู่สัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรทั้งสิ้น

โดยความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาในการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ พุทธศักราช 2528 ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล ใน 8 ขอบเขต คือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร
3. การจัดการเรียนการสอน